

PREMA BATINSKAMA: LACKOVIĆEVIM TRAGOM, POSLIJE 10 GODINA

ŠETNJE U /O/ KRUGU

U rano kolovoško popodne, biciklom prema Batinskama. "A gdje su te Batinske?" pita se talijanska pjesnikinja M. Guidacci. Ovdje, u Podravini, blizu Kalinovca, što se dugačak protegnuo kao bjelouška na suncu. Čim zaokreneš iza dugačkoga zavoja, pred tobom su livade Kapitanske, sjenokoše progušane gmljem, a po njima stabla, delikatnih oblika, kao iscrtana Lackovićevim perom: čine ti se poput arkanđela ušivenih u koru, koji čuvaju povjerenu im božju ljepotu.

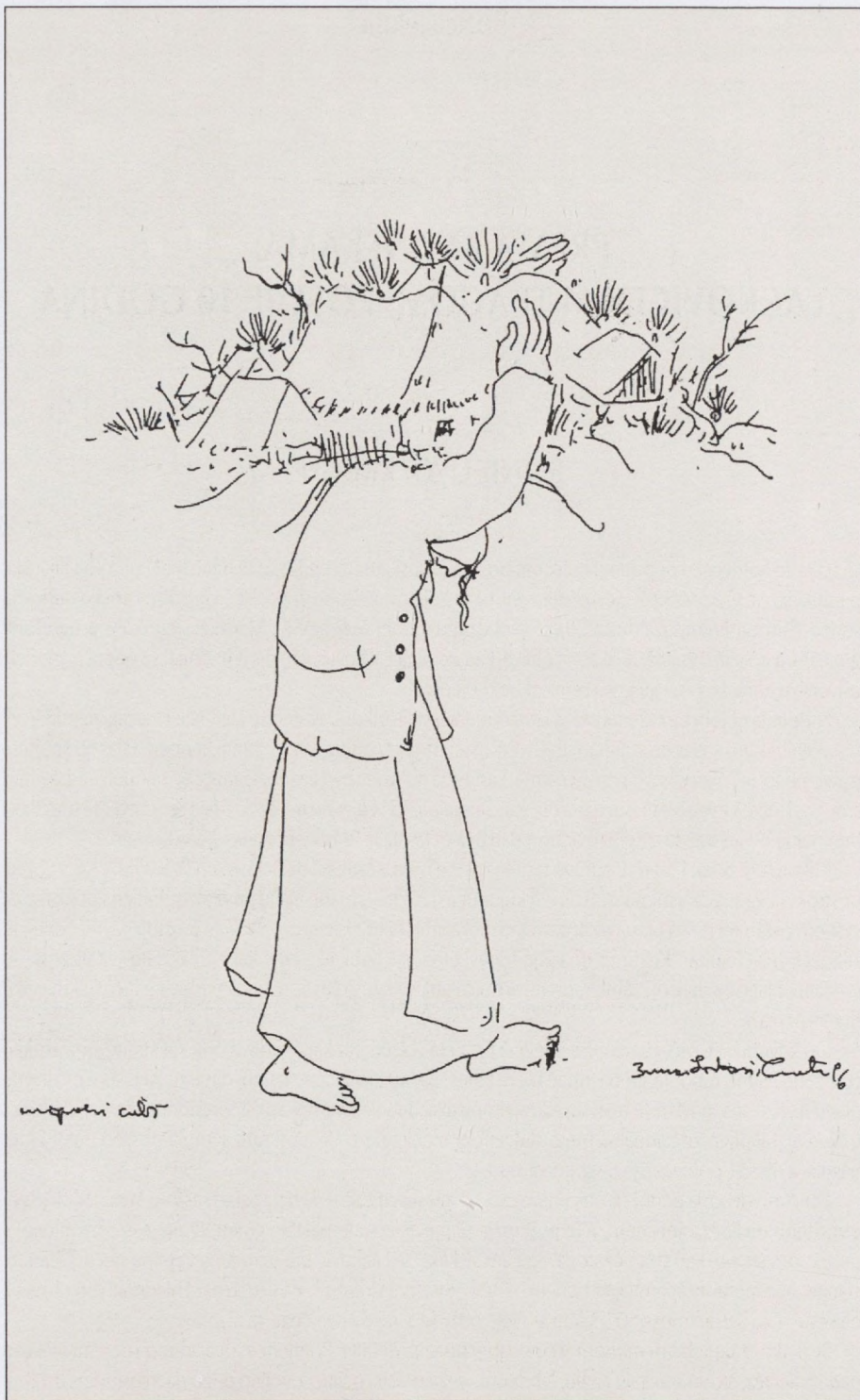
Na jednoj netom pokošenoj plohi, između ljubičastnih otkosa, skutrio se žuto-bijeli mačak: nepomičan, ukrućenih ušiju, vreba na voluharicu. Cvrčci uvježbavaju partiture za večernji koncert. Glasaju se sitno, povremeno, još nije njihovo pravo vrijeme. Lastavica nisko leti nad livadom: zabijelio se trbuh nad grmom srnoga slijeza, sjevnuo kao isukuana oštrica. Šareni pužići i vrijedne pčele skladaju se na cvijetu bročike. I bumbar je ovdje, vazda spreman odbrundati dva-tri takta iz Rimsky-Korsakovljene kajdanke.

Kukuruz je brkat i bradat, zdrave tamnozeleno boje, s kitnjastim "cimerom" na vrhu: prava vojska postrojena za svečani mimohod! Pored kukuruza uzorno uzorana njiva, posve kvadratična oblika, a na svakom čošku po jedna okruglasta, pastelno meka vrba. U tišini, koja preplavljuje prostor, naviru odnekud stihovi Ivana Goluba: "Kukuruzi doađaju /dnevi otpadaju/ jablani glede/ kam oblaki lete". Zaista, sve je svečano, blago i ozbiljno, i samo raširene nosnice upijaju mirise što se dižu s nevidljive plitice, sakrivene u dubini pejzaža.

Od krivudava Čivićevca dopire svježina prožeta vlagom mekana raslinja. S lijeve strane strnište, kao oštriženo zlatno runo. Ta gruba, upečatljiva tapiserija, razbija zelenu gamu, dinamizira rasute prostorne planove. S desna, privlači te hlad šumskog proplanka, duboke, modrikaste impresionističke sjene, i tamo, u sredini, ukipljen zec, idealna meta staklenom oku kamere. Ali dok sam svrnula pogled da otjeram nasrtljiva obada, pobjegao je u sigurnost šipraga.

Ponovno sa pošla pored "goblja" panjeva, na mjestu gdje se nekad nalazila hrastova šuma. Sada je sve obrašteno divljom kamilicom, a iz podnožja panjeva izbijaju olistale grane. Doima se romanično, s primjesom strave; kao stranica Poea. Sjećam se kako se Lacković bio uzrujao u vrijeme sječe: "Stanite, stanite, ovo moram zapamtiti, to budem narisao... Strašno, strašno!". Poslije su nam hladnokrvno objasnili da se radilo o "sanitarnoj sječi", šuma je svoje odživjela, nema tu ničega za raspravu...

Svakako, za utjehu nemirnom srcu postoji poezija detalja. Primjerice, dva sretno spojena čičkova padobrančića, što se spuštaju na tlo, lebdeći najprije u visini očiju, dovoljno dugo da ih osmotriš iz bliza.

Kako je velika njihova avantura! Hoće li na kraju naći povoljno stanište za prizemljenje, šaku zemlje za budući dom? Moj kotač obazrivo ih obilazi, a o slijedećoj stopi ne vrijedi misliti. Mnogo je lijepa bilja oplemenilo ovaj prostor, izvezlo mu kićeni pokrov: smiljketa, grahorica, broćika, pušina, stolisnik, zečina, kiselice i trpuci, potočnice i šaš, srčenjak i divlja mrkva. Većinu je Lacković zapamtio i narisao u svom intimnom herbariju.

Baš kao i prelijepo hrastove i johe, koji još uvijek rastu u predjelu Crnih jaraka. Prije ulaza u selo, svakako valja oslušnuti njihov umirujući šumor, psalmodijsko prebiranje prozirne ruke po nevidljivoj struni. Jer selo živi u drugom, agresivnom tonalitetu: vrapci se svađaju u grmu gloga, dok druga rođačka skupina slijeće na vruće krovne crijepove: na svakoj pločici po jedan, kao da su upravo aterirali u najavljeni čas. Guske pasu na travnjaku. Gakanje i klepetanje, pa potom glas iz dvorišta: "Kam te vrag nosi?" A s druge strane potoka stoji stara, napuštena kuća. Osvojiše je drski uljezi: crna zova i bazga, bršljan i kupina. Došli divlji pa istjerali pitome: vočkarice, cvijeće, ukrasno i ljekovito bilje. Kuća bijaše "jedinka", na samom rubu šume. Sada se vidi samo bijeli, oljušten prozor sa željeznom rešetkom, a drugi je poput poveza na oku prekrio šuštav bršljan. Čini se slijepom, gluhom i obamrlom. Nekada, međutim bila je nečiji dom. Kakve su uspomene u njoj pohranjene, kakvi mirisi zaleđeni? Cilikanje lončića, kucanje čekića, dječji žagor i plač, mačje predenje na zapečku, škripa željeznog runjača koje se tare o zdravi kukuruzni klip? Bilo-prošlo. Prašna smeđa sova na tavanu huknula bi ironično: "Sapienti sat".

Vani se spušta večer. Kolobari mira, bibnav ocean. Najglasniji zvuk koji čujem je padanje žira u travu i malarično zujanje komaraca. Oko mene voćnjaci, teški, kiselkasti, reski; grane povijene pod teretom šljiva "bistrica" i "kalanki" i prhkkih ljetnih jabuka. Voće pada u travu, na asfalt: ne ubire ga nitko. Po rastackanom dvorištu krupna starica u modroj suknji tjera perad u ograđeni kokošarnik. Hitri pogled u dubinu dvorišta: drva nacijepana za zimu, koš dopola pun lanjskim klipovima, rakijski kotao, bijeli plastični stolac, hrđave ornice... Intima, u koju ne treba previše zadirati.

Spustivši bicikl u travu pred Galerijom, gdje je Lacković pohranio dio svoje vrijedne umjetničke zbirke, promatram znani okoliš. Divizma cvate u punom, kneževskom sjaju: oponaša tanki prst ukrašen prstenjem, podignut u zrak, kao opomena: "Čovječe, ne diraj prirodu! Daj vjetru vjetrovo, zemlji zemljino, i ne mrsi poruku sudbinske mreže, jer će te oni ugušiti!". Znaju li takvu poruku očitati djeca, što u umekšanoj, smečkastoj rasvjeti love ribu na potoku? Živahan vrabac slijeće na glinena pijetla na krovu i familijarno mu sjeda na ukočen kitnjasti rep. Bit će da mi se samo učinilo - mali onomatopejski poremećaj - da umjesto uobičajenog "Živ,živ!" cvrkuće "Dim,dim!" Zabrinuti zaštitari smatraju da je vrabaca sve manje, otkako se nad Podravinom viju "inini" crni dimovi, ali strukovni sveznadari govore, zna se: suprotno. U svakom slučaju ovaj je žilavi **paster domesticus** preživio. Stotinjak metara ukoso od ptičje baze, koč se aluminijsko postrojenje i šišti plin u cijevima i ventilima. Zaista, hoće li gnijezda i konaki, mistične šume i klinavi drveni mostići živjeti još samo na ranim staklima tankočutnog svjetlonosca i pjesnika, što se iz batinskarskog siromaštva vinuo do kreativnih vrhunaca, slobodne igre i nesputanosti geste? Njegovim riječima: "Samo velika djetinjstva daju veliku umjetnost".

Kad se prije devet godina otvarala Galerija, dohrlili su ovamo i bogati i slavni, ali bilo je i običnih hodočasnika, anonimnih poštovalaca, iskrenih ljubitelja Lackovićeva majstorstva. Došli su srknuti žive vode s izvora umjetnosti, i vraćaju se ovamo čitavo desetljeće. Zbog njih, i uglavnom zbog njih, umjetnik sprema proslavu iduće godine. Obilježit ćemo deset godišnjicu, veli i skromno dodaje: "Budem donesl nekaj od onoga kaj sem skupil". A bit će to: Krizman, Hegedušić, Šebalj, Nasta Rojc, Slavko Tomerlin i toliki drugi: stari majstori i mlade nade, sretno udomljeni pod istim krovom.

Trenutačno, Galerija se doima zapuštenom. Tlo je prekopano, trava nepokošena, tabla s natpisom napola zakrivena granom breskve sa sitnim, zelenim plodovima. Hren i divlja mrkva opasali su ledinu. Ipak, bit će ovdje opet kadetice, nevena, cinija i georgina, urednih staza i čistih, nauljenih podova negdašnje škole, jer lijepa gesta i zasade srca ne propadaju prekonoc. Kad se skupi ljetina i preoru njive, doći će na

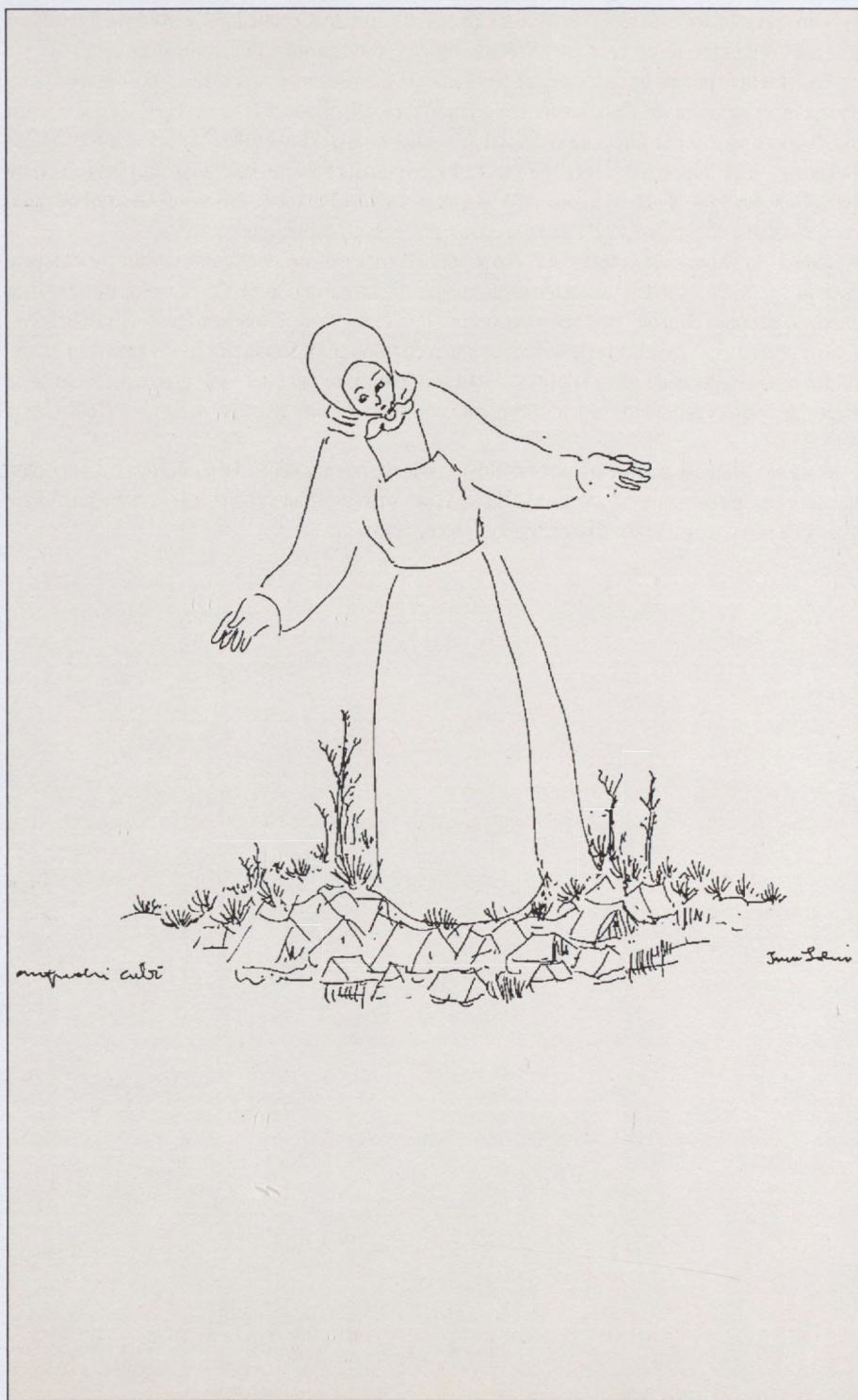

red vrtovi, svjećenjaci, okućnice i okoliš: kosa, grablje, brezova metla i motika dovest će sve u red. I kao prije jednog desetljeća, reći će majstor Večenaj: "Bogme, takvoga nekaj v Podravini se ne pamti !"

Povratak istim putem, uz Čivićevec. Upirem kameru k usamljenom gospodarstvu, kakvih ima još samo ponegdje, jer konačara više nema nigdje. Tamo, pored kuće, vrti se kosmati žuti pas, i bijele koke, kao rasuta riža, čeprkaju po dvorištu. Orah, ariš i jabuka stoje u skladnom susjedstvu; valjda samo drveće može tako? Za ljude se to gotovo ne može reći. Njiše se rijetka, crvenkasta trava, po kojoj su se pružile tajanstvene sjene. Onaj, tko umije gledati, vidi rujna večernjeg plesača, tetovirana kobaltnim šarama, kome vrhovi travki škakljaju tabane. Kretanjem punim ljupkosti on klizi prema šumi, gubi se među johama...

Ustvari, to se bicikl i ja vraćamo južnom stranom Pijesaka: divne johe, stasite i mlade po uspravnu držanju, šapću naslov jedne Lackoviću drage knjige: Vječno pjevaju šume. On bi, vjerujem, uživao da ponovno vidi polja duhana, bijele kalinovečke kuće i ljude okupljene na mljekari. I prošavši pored crkve, sjetio bi se prijatelja Vigorelija, što je došavši ovamo pred jednu crkvu, Veliku subotu, sav zatravljen izjavio: "Vidim paletu Hegedušića i pero Krležino". A kasnije, u crkvi, kamo su žene nosile prekrivene košarice na blagoslov hrane, i zabrađene rupcima mrmorile pod slapom škure svjetlosti dodao je: "Gotika, čista gotika".

Naravno, svatko je odavde ponio ono, što je već bilo u njemu. Talijanska pjesnikinja čuđenje, njen sunarodnjak oplemenjenu melankoliju, Lacković velika krila i prostran san, a ja, barem ovom prigodom, osjećaj da je sve moguće, ako si blizu Svjetlosti i na njezinu putu.

anđeoski kult

Jana Štanić